

Online eszközök: blogok és wikik

Az utóbbi két-három esztendőben jelentős változásoknak lehettünk tanúi a vállalati kommunikációban. A fentről lefelé irányuló, emlékeztetőkkal és hírlevelekkel jellemezhető hierarchikus modellt kezdik felváltani az olyan, kevésbé formális eszközök, amelyek lehetővé teszik a problémák nyílt megvitatását, módot adnak az azonnali visszacsatolásra. Mindentől a cég belső és külső kommunikációja egyaránt személyesebbé válik. A vállalatok nem haboztak élni a hírgyűjtő és -terjesztő szolgáltatások, a *podcasting* (hang-, ill. videoanyagok célzott sugárzása a neten), a *blog* (webnapló) és a *wiki* (közös online szerkesztési forma) nyújtotta új lehetőségekkel, és példájukat követték az egyetemek, a könyvtárak és a kutatóintézetek.

Ahogy átértékelődött a bloggolásnak a kommunikációban betöltött szerepe, úgy a *citizen journalism* – jobb híján nevezzük *civil újságírásnak* –, a képzetlen közönség aktív részvétele az online újságírásban is elismert, érvényesnek tekintett médiumként méltó helyére került. Mindezen információforrások ma már megkerülhetetlenek a kutatók számára. Természetesen ezeken az új típusú weboldalakon az értékes információk mellett rengeteg „szemét” is megjelenik, az információval hivatászerűen foglalkozó szakembernek azonban rendelkeznie kell a képességgel, hogy „a búzát el tudja választani az ocsútól”. A közlés informális és nem konvencionális jellege ellenére a blogot a vállalat számára növekvő jelentőségű eszközként kell értékelnünk.

A wikire a szerző megfogalmazása szerint úgy tekinthetünk, mint a blog „műfajának” egyfajta kiterjesztésére, amely lehetővé teszi, hogy egy weboldal tartalmát több felhasználó (esetenként: mindenki) bővíthesse, módosíthassa. A blogoktól eltérően a wikik valamilyen témára, szakterületre vonatkozó információk gyűjtésére, rendszerezésére szolgálnak. Olyan gyorsan épülő információs archívumok, amelyek meglehetősen nagy segítséget jelentenek, ha valamilyen tárgyban általánosabb, később elmélyítendő ismeretekre van szükségünk.

Vegyünk sorra néhány blogot, illetve wikik létrehozására szolgáló eszközt!

USERLAND

blogok szerkesztésére és publikálására
<http://www.userland.com>

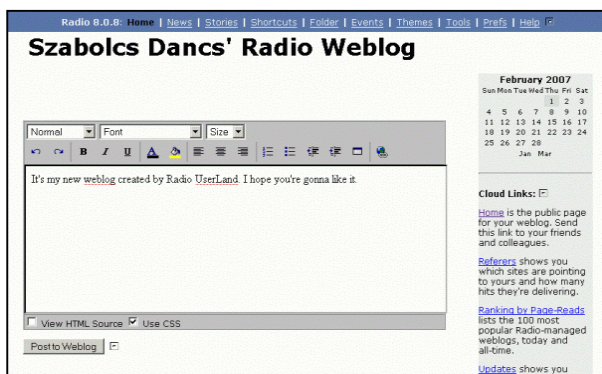
A *Radio UserLand* egy megjelenését tekintve régi-es, kevésbé látványos, ám funkcionalitásában annál robusztusabb program. Kifejlesztője, *Dave Winer* nevéhez fűződik a legrégebbi, 1997 óta folyamatosan frissülő blog létrehozása (<http://www.scripting.com>). A UserLand termékcsaládja két magas színvonalú, ugyanakkor kifejezetten felhasználóbarát szoftvert foglal magában: a *Manilát* és a *Radio UserLandet*. Míg az utóbbit elsősorban magánszemélyek és vállalatok számára fejlesztették ki, addig az előbbi a tudományos intézményekben és kormányzati hivatalokban lehet hasznos eszköz.

A Manilával lehetőségessé válik, hogy többen is hozzájáruljanak a tartalomhoz, amely egyébként automatikusan archiválódik és indexelődik. Mindamelllett a hatékony együttműködés érdekében „szerkesztőségeket”, „osztályokat” is létrehozhatunk, egyfajta wikiként működtetve oldalunkat. A blogmodell alkalmazásával nemcsak az ötleteinket, gondolatainkat oszthatjuk meg egymással, hanem a projektjeink irányítását is megfelelően kézben tarthatjuk. S mindezt az IT-személyzet bevonása nélkül! A Manila tartalomvezérlő szerver mind az Internet Explorer, mind a Mozilla Firefox webböngésző klienssel jól működik együtt.

Az ugyancsak blogok létrehozására és publikálására alkalmas *Radio UserLand* segítségével a saját munkaasztalunkról tölthetjük fel a blogunkat tartalommal a lehető legegyszerűbb módon (1., 2. ábra). Elhelyezhetjük a blogon való megjelenítésre szánt dokumentumainkat egy mappában, amelynek a tartalmát a UserLand automatikusan publikálja, időközönként ellenőrizve, hogy frissítve lett-e

a mappa tartalma. Feltölthetjük a blogunkat e-mail-en keresztül is. Mindezekhez társul egy integrált hírgyűjtő program, amely XML formátumú (news)feedeken¹, szalagcímlisták csomagjain keresztül valósítja meg a tartalmak automatikus feltöltését.

A szolgáltatás évente munkaállomásonként 39.95 USD-be kerül. Az előfizetés egy mindössze 40 Mb-os tárhelyet tartalmaz, amelyhez természetesen további kiegészítő tárhely vásárolható 50 Mb-os egységenként további 39.95 USD-ért.

1. ábra Blog (webnapló) szerkesztése a Radio UserLand segítségével

2. ábra A blog tartalmának megjelenítése a Radio UserLandben

WINDOWS LIVE WRITER (BETA) blogszerkesztő <http://windowslivewriter.spaces.live.com>

Jóllehet a Microsoft által kifejlesztett *Windows Live Writem*ek egyelőre csak a bétaverziója létezik, érdemes a programot közelebbről is szemügyre vennünk. Előnye a UserLand termékeivel szemben, hogy ingyenes. Bár közvetlen módon kapcsolódik a feltöltendő blogok számára ingyenes tárhelyet adó *Windows Live Spaces*

(<http://spaces.live.com>) – ugyancsak Microsoft – szolgáltatáshoz, más szolgáltatókkal is jól együttműködik, valamint több blog üzemeltetését teszi lehetővé egy időben.

A *Windows Live Writer* a Microsoft *WYSIWYG*² alapelveinek megfelelően igyekszik összeegyeztetni a professzionalizmust a könnyű használhatósággal. Lehetőségünk van egyrészt arra, hogy blogunkat az általunk választott betűtípusok, színek, háttérképek segítségével a saját ízlésünknek megfelelően formázzuk meg, másrészt módunk nyílik a HTML-forrás megtekintésére is, amely adott esetben sokkal tisztább, mint például a konvertált Word dokumentumok igencsak áttekinthetetlen forráskódja. Az előnézet-funkció pedig megkímél minket a feltöltés–mentés–átnézés–szerkesztés–újrafeltöltés tevékenységsor folytonos ismétlésétől.

A szoftver lehetőséget nyújt a grafikus állományok kezelésére (átméretezés, thumbnailfájlok létrehozása, különböző grafikus effektek stb.). Az egyedi funkciók közül kiemelendő, hogy a *Windows Live Local* (<http://maps.live.com>) szolgáltatásának köszönhetően közvetlenül csatolhatunk térképeket a blogunkba. A hozzáértők további összetevőkkel is bővíthetik a programot a hivatalos oldalról letölthető *Writer SDK*³ segítségével. Már most találhatunk beépülő modulokat (ún. pluginokat) a blogunk tartalmának kereshetőségét elősegítő tárgyszavak, ún. *Technorati tagek*⁴ hozzáadására csakúgy, mint például fájloknak FTP átvitelrel történő beillesztésére.

Mindent összevetve, a *Windows Live Writer* egy már a mostani, bétaváltozatában is jól használható, kifejezetten stabilnak mondható szoftver, amelynek a már említett, nem elhanyagolható előnye, hogy ingyen áll rendelkezésünkre.

SIX APART blogok szerkesztésére, vezérlésére, publikálására <http://www.sixapart.com>

A *Six Apart* és a bloggolás úgyszólván szinonim fogalmak. A szoftver a bloggolás minden területét lefedi: vállalatok és magánszemélyek egyaránt megelégedéssel használhatják. A *Six Apart* termékei közül a *LiveJournal* (<http://www.livejournal.com>) segítségével személyes blogot, vagy akár közösségépítő (*social networking*) szájto⁵ is létrehozhatunk. Ha a bloggolást professzionális szinten szeretnénk művelni, vagy

egy kisebb vállalkozás számára szeretnénk bloggolási lehetőséget nyújtani, a *TypePadet* (<http://www.typepad.com>) érdemes használnunk. A vállalkozások igényeinek megfelelően fejlesztették ki a *MovableType*-ot (<http://www.movabletype.com/>). A legújabb termék a *Vox*, a gyorsan és könnyedén tervezhető megjelenítés, a YouTube-bal és más fájlmegosztókkal való együttműködés, a bejegyzéseink nyilvánosságának szabályozása által nemcsak egyszerűbbé, de szórakoztatóvá is teszi a bloggolást a magánszemélyek számára.

E négy közül a blog és a wiki kereszteződéseként is felfogható LiveJournal (3., 4. ábra), valamint a *Vox* ingyenesen is hozzáférhető. A LiveJournal elsősorban közösségépítésre szolgáló platform, amelyet egymáshoz kapcsolódó blogok közösségeként lehet meghatározni. Az ingyenes szolgáltatás mellett a professzionális igényű felhasználók számára létezik egy évi 10,75 fontba kerülő előfizetés is, amely többek között lehetőséget nyújt az e-mailen vagy mobilon keresztül történő bloggolásra. A nagy vállalatok számára készült *MovableType* előfizetési díjai 21 és 150 font között mozognak. A szoftver segítségével külön blogokat hozhatunk létre egy-egy projekt, ügyfél vagy munkacsoport számára. Használata – többek között a testre szabható felhasználói interfésznek is köszönhetően – igen egyszerű, egyedüli hátránya, hogy az installálás kissé nehézkes.

A három közül a *TypePad* tekinthető a leginkább felhasználóbarát terméknek. Alkalmazása egyszerű, és van olyan előfizetői csomagja, amely mellett, hogy olcsó, minden igényt kielégít: lehetővé teszi, hogy tetszés szerint akárhány blogot hozunk létre a doménunk alatt, támogatja közös blogok üzemeltetését, havi tíz gigás adatforgalmat tesz lehetővé. Mindezt évi 80 fontért.

Az egyes előfizetői csomagok több, különböző mintasablont tartalmaznak. Az emelt szintű szolgáltatást igénybevevő felhasználóknak ugyanakkor módjában áll a mintasablonok majdhogynem tetszőleges testreszabása. És miután a *TypePad* egy, a szó szoros értelmében WYSIWYG elven működő szövegszerkesztő alkalmazást használ, akkor sem érhet minket meglepetés, amikor a naplóbejegyzésünket feltöltjük a blogunkra. Ráadásul a feltöltés automatikusan beütemezhető. A vezérlő funkciók, főleg amelyek a kommentárok és beszélgetések – azaz a különféle visszacsatolások, feedbackek – figyelését szolgálják, kifejezetten jól működnek. Blokkolhatjuk a felhasználókat IP-cím vagy URL alapján, valamint kiszűrhetjük a bizonyos sértő kifejezéseket tartalmazó hozzászólásokat is.

3. ábra A profilunk szerkesztése a LiveJournal blogszerkesztőben

4. ábra A profilunk megjelenítése a LiveJournalban

CONFLUENCE wikiszerkesztő <http://www.atlassian.com>

A *Confluence* vállalkozásoknak kifejlesztett java-vezérelt, platformsemleges wikiszerkesztő. Telepítése és üzembe helyezése IT szakembert igényel, használata azonban közel sem bonyolult. Lényege egy téralapú modell, ami közelebből azt jelenti, hogy ún. területeket (spaces) különítünk el, amelyeket tetszés szerinti mennyiségű oldallal „népesítünk be”. A felhasználóknak hozzáférési jogokat adhatunk az egyes területekhez, illetve az azokon belül található egyes oldalakhoz. Mi döntjük el, hogy az egyes felhasználó szerkesztheti-e az oldalt, vagy csak a megtekintésére jogosult.

Mint ahogy kifejezetten vállalatoknak készített szoftverről van szó, a fejlesztők súlyt helyeztek a biztonságra is. A szerkesztés ugyancsak egyszerűsödött. Amellett, hogy könnyebben tudunk képeket beilleszteni, illetve egyéb állományokat csatolni, kereshetünk a wikik tartalmában: oldalakra, kommentárookra, csatolásokra, blogokra.

A térmodellnek köszönhetően a wikik több ponton is kapcsolódnak egymáshoz. Az alkalmazás egyik előnyös tulajdonsága a hírek gyors továbbítását célzó funkció („news function”), amelynek segítségével egyes fontosnak gondolt, a közösség számára hírértékű naplóbejegyzéseinket egy területen belül az összes wikin láthatóvá tehetjük.

A Confluence 2-es verziója egy WYSIWYG elven működő szerkesztővel gazdagabb az előző változatoknál. Az alkalmazás előnye, hogy gyorsan válthatunk a hagyományos, „wiki nyelvű” megjelenítés és a szerkesztő nyújtotta „ALAKHŰ”⁶ megjelenítés között. Ehhez nincs szükség az oldalunk folytonos frissítésére. Gyakran jön kapóra a Visszavonás/Beírás funkció is. Az „Autosave” funkciónak köszönhetően a munkánk 30 másodpercenként automatikusan mentődik, tehát semmi nem veszhet el. Az irányítópult (dashboard) a területek listáját négy címke alatt jeleníti meg: „Összes”; „Kedvenc”; „Elérhető csoport” és „Új” (5. ábra).

5. ábra A Confluence vezérlőpultja

A hierarchikusan kezelt tartalom átláthatóbb kategorizálására új címkéket hozhatunk létre. A szoftver tartalmaz egy ún. *RSS feed buildert*, amelynek segítségével a felhasználó létrehozhatja az igényeinek megfelelő newsfeedet, vagyis kiválaszthatja, hogy a weboldal mely területein (space-iben) található, milyen jellegű információk frissülését szeretné követni.

A vezérlést még könnyebbé tehetjük az ún. *Atlassian* felhasználói vezérlőkönyvtár segítségével, amely egy LDAP⁷-alapú könyvtárkezelő szerverrel működik együtt.

PROJECT FORUM
wikiszerkesztő
<http://www.projectforum.com>

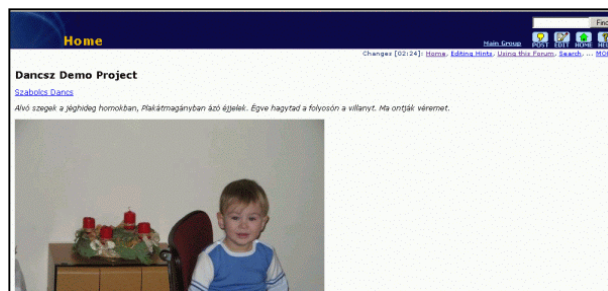
A *Project Forum* egy szerveralapú szolgáltatás, ugyanakkor a fejlesztő cég, a *Course Forum Technologies* nem győzi hangsúlyozni, hogy a

termék alkalmazása – az egyéb szerveralapú szoftverektől eltérően – nem jár semmiféle bonyolalommal. A szerzők Windows környezetben futtatták a telepítő fájlt, és úgy tapasztalták, hogy a wiki szerveralkalmazás azon kívül, hogy magától installálódik, speciális hardvertámogatást sem igényel, és internetkapcsolat esetén PC-ről is könnyen futtatható. Borsos árat kell ugyanakkor fizetnünk, ha wikinket a Project Forum szerverén szeretnénk működtetni.

A Project Forum is képes RSS feedek generálására, ami azt jelenti, hogy wikink frissítéseit PDAnkon vagy mobilunkon is nyomon követhetjük. Különös, hogy az alkalmazás nem támogatja az azonnali üzenetküldés (instant message) lehetőségét, szemben a Confluence-szel vagy a SocialTexttel. A legújabb verzióban viszont a továbbfejlesztett tevékenységi napló mellett – megjelentetésre – egy MP3 lejátszót is találunk.

6. ábra A honlapunk szerkesztése Project Forumban

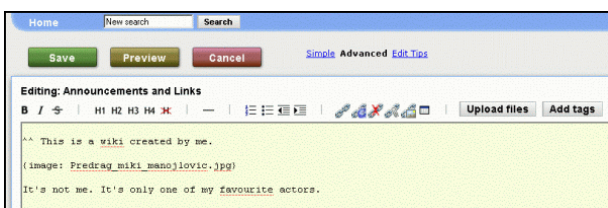
7. ábra A honlapunk megjelenítése Project Forumban

Különösen hasznosnak bizonyulhat a szoftvernek az a tulajdonsága, hogy az egyes projektterületek csoportokba gyűjtésével afféle „al-wikiket” hozhatunk létre, így oldalunkat a vállalati igényeknek megfelelően alakíthatjuk ki. Ha olyan hatékony és biztonságos szoftvert keresünk vállalkozásunkhoz, amelynek alkalmazása nem igényel különösebb szaktudást, a Project Forumnál nehezen találunk megfelelőbbet (6., 7. ábra).

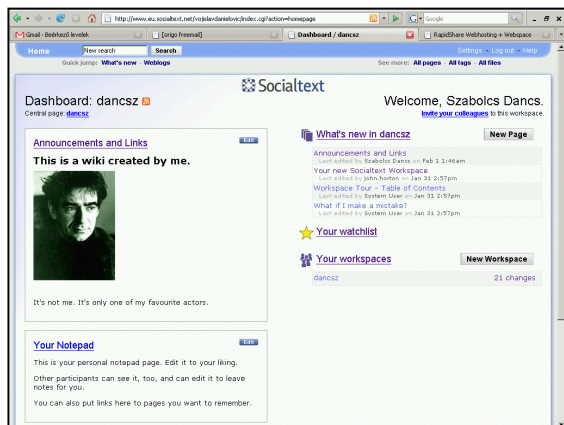
SOCIALTEXT.ORG
wikiszerkesztő
<http://www.socialtext.com>

A *SocialText* (<http://www.socialtext.com>) egyik előnye, hogy a magánszemélyeknek szánt verzió öt felhasználóig ingyenes. A wikiszerkesztő másik kedvező tulajdonsága, hogy a szerkesztett oldal előző változatai egy kattintással elérhetők. A wikiszerkesztése több ember együttműködésén alapul, így a tartalom folyamatos revízióknak van kitéve. A *SocialText*-ben (8. ábra) az újonnan szerkesztett oldalt a régivel összehasonlítva eldönthetjük, hogy elégedettek vagyunk-e az éppen módosított oldal tartalmával, vagy érdemesebb visszatérnünk egy korábbi változathoz.

Az oldalak frissüléseiről RSS feedek segítségével kapunk tájékoztatást, ugyanakkor e-mailen is hozhatunk létre új oldalakat. (Ennek a módszernek a hátránya, hogy az így létrehozott oldalak nem kapcsolódnak a már létező többihez.)

8. ábra Wiki szerkesztése SocialTextben

9. ábra Wiki megjelenítése SocialTextben

Ahogy a Confluence-nél, itt is van lehetőség bloggolásra. Mivel bejegyzéseink időrendben jelennek meg, lehetőség van online vitafórum indítására. Az interfészt felhasználói visszajelzések alapján alakították ki, szem előtt tartva az oldalakon való minél egyszerűbb navigálást, valamint az

információk átlátható szervezését (9. ábra). Mindehhez hozzájárult a felhasználói irányítópult (personal dashboard) létrehozása.

Amit eddig „munkaterületi navigációnak” (workspace navigation) neveztek, most egyetlen megosztott felületre került, de nagyjából ugyanazt a funkciót tölti be, mint annak előtte. Segítségével az egyes csoportok (teamek) vezetői útmutatásokat küldhetnek a csoporttagoknak, valamint gyorsan és könnyedén áttekinthetik az adott wikin végbe-
 menő összes tevékenységet.

Az ingyenes verzió mellett több csomag közül is választhatunk. A legrágább, mintegy 5000 fontba kerülő csomag tartalmazza a telepítést, valamint a dolgozók betanítását is. A középmezőnyben található a 20-nál kevesebb felhasználó számára havonta 50 fontért elérhető változat. Az ár a felhasználók számának függvényében nő vagy csökken. Ahhoz, hogy a wikinket a cég szerverén üzemeltessük, mindössze egy böngészőre van szükségünk.

¹ A feed, pontosabban web feed a weben lévő tartalmak gyakori frissítésére használt adatformátum. A webes együttműködést szolgálják az ún. RSS feedek, amelyek XML-formátumú fájlok. A newsfeed kifejezésben a news előtag arra utal, hogy adott esetben kifejezetten a különböző szájtokon található, tetszőlegesen kiválasztott hírcsoportok frissítéseinek, pontosabban ezek csatolásainak és rövid ismertetéseinek egybegyűjtéséről van szó.

² WYSIWYG: What You See Is What You Get = „azt látod, amit kapsz”

³ SDK: Software Development Kit = „szoftverfejlesztésre szolgáló eszköztár”, vagyis fejlesztőeszközök összessége, amelynek segítségével egy bizonyos szoftver számára hozhatunk létre alkalmazásokat.

⁴ Bővebben I.: <http://www.technorati.com/>

⁵ Közösségépítő szájtok, pl.: <http://www.iwiw.hu>, <http://www.myspace.com/>

⁶ Az ALAKHŰ a WYSIWYG kevésbé elterjedt, magyar nyelvű megfelelője, az Azt Látod, Amit Kapsz, HŰen szavakból.

⁷ LDAP: Lightweight Directory Access Protocol. A könyvtárkezelő szolgáltatások (directory services) elérését szabályozó protokoll. A könyvtárkezelő szolgáltatás egy olyan adatbázisként fogható fel, amely elsősorban a gyors lekérdezéseket, vagyis az adatbázisban való keresést támogatja.

WINDER, Davey: Online tools: blogs and wikis. = Information World Review, 2006. november, p. 28–31./

(Dancs Szabolcs)